

พิธีกรรม

การเตรียมการในพิธีกรรม

การทำบุญ หากประกอบพิธีที่วัด จะเป็นที่กุฏิหรือที่ศาลาการเปรียญก็ตาม จะต้องแจ้งให้วัดทราบล่วงหน้าว่าจะให้วัดช่วยจัดในส่วนใด

หากประกอบพิธีที่บ้านหรือสถานที่ราชการ หรือสถานที่สาธารณะอื่นใด เจ้าภาพจะต้องเตรียมในส่วนที่เป็นพิธีสงฆ์ และสิ่งขิงวัสดุที่จะต้องใช้ในการงาน อาจะยืมจากวัดหรือสถานที่อื่น ๆ ที่มี เตรียมการให้พร้อมก่อนถึงวันงาน ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะพิธีสงฆ์ มีการเตรียมการ ดังนี้

1. วัสดุสิ่งของที่ใช้งาน

ควรเตรียมสิ่งของให้ถูกต้องกับงาน ว่างานนั้นเป็นงานมงคล หรืองานอวมงคล เช่น โต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูปแจกัน เชิงเทียน กระถางธูป บาตรน้ำมนต์ เทียนน้ำมนต์ ดอกไม้ ธูปเทียน ที่พรม น้ำมนต์ อาสนะสำหรับพระสงฆ์ กระโถน แก้วน้ำ พาน ด้ายสายสิญจน์ เป็นต้น หากมีเจิม ต้องเตรียมเครื่องเจิมไปด้วย

2. เครื่องไทยธรรม

เครื่องไทยธรรม คือ สิ่งของที่ถวายพระสงฆ์ นอกจากอาหารคาว หวานแล้ว จะต้องจัดเครื่องไทยธรรมอีก ซึ่งจำเป็นสำหรับพระภิกษุสงฆ์ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เรียก .”ทานวัตถุ” มี 10 อย่าง ดังกล่าวไว้แล้วเบื้องต้น ใช้สิ่งของตามสมควรห่อเป็นกล่องหรือใส่ภาชนะห่อเป็นที่ ๆ ก็ได้ ทำเป็นชุด ๆ เพื่อสะดวกในการถวายพระสงฆ์ แต่ละรูป

3. การจัดสถานที่

การจัดสถานที่ เลือกใช้โต๊ะหมู่บูชาให้เหมาะกับงาน มีหมู่ 5 หมู่ 9 วงด้ายสายสิญจน์ตั้งบาตรน้ำมนต์ พร้อมเทียนน้ำมนต์ พูลาดอาสนะ ตั้งน้ำ สิ่งของรับรองพระสงฆ์ไว้ เป็นต้น

หมายเหตุ : สิ่งที่เจ้าภาพไม่ควรลืม คือ “ใบปวารณา” ซึ่งเจ้าภาพมักจะถวายความสะดวก เพราะไม่ทราบว่าพระภิกษุสงฆ์มีความต้องการสิ่งใด และขาดสิ่งใด จึงมักถวายเป็นปัจจัย จตุปัจจัย มอบแก่ลูกศิษย์หรือไวยาวัจกร แล้วเขียนใบแจ้งแก่ภิกษุ เรียก “ใบปวารณา”

พิธีกรรมอันเกี่ยวกับงานมงคล

งานมงคลต่าง ๆ นั้น จะต้องม้เจ้าภาพหรือทายก (ผู้ให้) คู่กับพระสงฆ์ หรือปฎิคาหก (ผู้รับ)ซึ่งเป็นเนื่อนาบุญของโลก และได้เป็นสิริมงคลที่พบเห็น กราบไหว้ ได้ต้อนรับและเลี้ยงอาหาร ดังนั้นการทำบุญงานมงคล จะขาดพระสงฆ์เสียมิได้ มีการเตรียมการ ดังนี้

1. อาราธนาพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
2. ตกแต่งสถานที่บริเวณประกอบพิธีกรรม
3. เตรียมโต๊ะหมู่บูชา

4. เตรียมวงด้ายสายสิญจน์รอบบ้าน กรณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เปิดร้าน เปิดอาคาร
5. อัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนโต๊ะหมู่บูชา
6. ปูลาดอสนะสำหรับพระสงฆ์, ตั้งภาชนะน้ำมนต์, เตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์ และเครื่องไทยธรรมถวายพระ

กิจกรรมของเจ้าภาพเมื่อพระสงฆ์มาถึงบ้าน

1. สมัยก่อนหรือตามขนบต้องคอยล้างเท้าและเช็ดเท้าให้พระสงฆ์
2. เมื่อพระสงฆ์นั่งเรียบร้อยแล้ว ประเคนเครื่องรับรองพระสงฆ์
3. เมื่อได้เวลา จุติรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบ 3 ครั้ง
4. พิธีกรอาราธนาศีล แล้วรับศีล
5. เมื่อพระให้ศีลจบแล้ว อาราธนาพระปริตร แล้วกราบ
6. เจ้าภาพคอยจุดเทียนน้ำมนต์ เมื่อพระสวดถึงบทมงคลสูตรว่า อเสวนา
7. เมื่อพระเจริญพระพุทธรูปเสร็จแล้ว จัดอาหารมาถวาย
8. เมื่อยกมาวางเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพหรือพิธีกรกล่าวคำถวายสังฆทาน ปัจจุบันมักนิยมกล่าว คำถวายข้าวพระพุทธก่อน
9. เมื่อกล่าวถวายสังฆทานเสร็จแล้ว ประเคนภัตตาหารแก่พระสงฆ์ การประเคนควรยกประเคนเป็น อย่าง ๆ จนกว่าจะหมด
10. เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จ จึงยกเครื่องไทยธรรมพร้อมด้วยปัจจัยมาประเคน พระสงฆ์อนุโมทนา
11. เจ้าภาพกรวดน้ำ เริ่มกรวดเมื่อพระขึ้นคำว่า ยะธา
12. พระสงฆ์จะพรมน้ำมนต์ให้พร้อมทั้งเจริญชัยมงคลคาถา

การเตรียมการต่าง ๆ มีข้อปฏิบัติ ดังนี้

1. การอาราธนาพระสงฆ์ ถ้าเป็นงานมงคลให้ใช้คำว่า “ขอนิมนต์” หรือ “ขออาราธนา” จำนวนพระสงฆ์ไม่จำกัดจำนวนข้างมาก คือ ตั้งแต่ 5 รูปขึ้นไป จะกี่รูปก็ได้ไม่จำกัดแต่อย่างน้อยต้อง 5 รูปขึ้นไป ส่วนมากนิยมนิมนต์ 9 รูป พิธีหลวง นิมนต์ 10 รูป

พิธีมงคลสมรส นิยมใช้พระจำนวนคู่ ทั้งนี้ก็เป็นเพราะแบ่งให้ฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวนิมนต์คนละครึ่ง เช่น ฝ่ายละ 5 รูป จึงเป็น 10 รูป อีกอย่างหนึ่งในพิธีสมรสนิยมของเป็นคู่ ๆ ยกเว้นชั้นหมากเอกอย่างเดียว

1. การจัดสถานที่ทำบุญ

1.1 โต๊ะหมู่บูชา

- โต๊ะไว้ด้านขวาอาสน์สงฆ์ สูงกว่าอาสน์สงฆ์พอสมควร หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ หรือทิศใดก็ได้ ไม่นิยมตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันตก (ดูความเหมาะสมของสถานที่ประกอบด้วย)

- โต๊ะหมู่บูชา ประกอบด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อยคือ-

1.1.1 พระพุทธรูป 1 องค์

1.1.2 แจกัน 1 คู่ พร้อมดอกไม้ประดับ (ดอกไม้นิยมให้มีสีขาว - กลิ่นหอม - กำลังสดชื่น)

1.1.3 กระจกสูง 1 ใบ พร้อมรูปหอม 3 ดอก

1.1.4 เชิงเทียน 1 คู่ พร้อมเทียน 2 เล่ม

1.2 อาสน์สงฆ์

- จัดตั้งไว้ด้านซ้ายโต๊ะหมู่บูชา แยกเป็นเอกเทศต่างหาก จากที่นั่งฆราวาส ประกอบด้วยเครื่องรับรอง คือ-

1.2.1 พรมเล็กเท่าจำนวนพระสงฆ์

1.2.2 กระจังหน้าเท่าจำนวนพระสงฆ์

1.2.3 ภาชนะน้ำเย็นเท่าจำนวนพระสงฆ์

1.2.4 ภาชนะน้ำร้อนเท่าจำนวนพระสงฆ์

- เครื่องรับรองดังกล่าว ตั้งไว้ด้านขวามือของพระสงฆ์ โดยตั้งกระจังไว้ด้านในสุด ถัดออกมาเป็นภาชนะน้ำเย็น ส่วนภาชนะน้ำร้อนจัดถวายเมื่อพระสงฆ์เข้านั่งแล้ว

- ถ้าเครื่องรับรองไม่เพียงพอ จัดไว้สำหรับพระผู้เป็นประธานสงฆ์ 1 ที่ นอกนั้น 2 รูป ต่อ 1 ที่ก็ได้ (ยกเว้นแก้วน้ำ)

1.3 ที่นั่งเจ้าภาพและผู้จัดงาน

- จัดไว้ข้างหน้าของอาสน์สงฆ์ โดยแยกเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากอาสน์สงฆ์

- ถ้าเนื่องเป็นอันเดียวกับอาสน์สงฆ์ ให้ปูเสื่อหรือพรมบนอาสน์สงฆ์ ทับผืนที่เป็นที่นั่งสำหรับฆราวาส โดยปูทับออกมาตามลำดับ แล้วปูพรมเล็กสำหรับพระสงฆ์แต่ละรูปอีก เพื่อให้สูงกว่าที่นั่งเจ้าภาพ

1.4 ภาชนะน้ำมนต์

- จัดทำเฉพาะพิธีทำบุญงานมงคลทุกชนิด โดยตั้งไว้ข้างโต๊ะหมู่บูชา ด้านขวาของประธานสงฆ์

- พิธีทำบุญงานอวมงคลที่เกี่ยวข้องกับศพ เช่น ทำบุญ 7 วัน 50 วัน 100 วัน เป็นต้น ไม่ต้องจัดภาชนะน้ำมนต์

1.5 เทียนน้ำมัน

- ใช้เทียนขี้ผึ้งแท้ น้ำหนัก 1 บาทขึ้นไป โดยใช้ชนิดไส้ใหญ่ เพื่อป้องกันมิให้ดับง่าย

2. การนิมนต์พระสงฆ์

2.1 พิธีทำบุญงานมงคล อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 รูป ข้างมากไม่มีกำหนด (พิธีหลวงนิยม 10 รูป)

2.2 งานมงคลสมรส เมื่อก่อนนิยมนิมนต์จำนวนคู่ คือ 6 - 8 - 10 - 12 รูป เพื่อให้ฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวนิมนต์ฝ่ายละเท่า ๆ กัน

2.3 ปัจจุบัน งานมงคลทุกประเภท รวมทั้งงานมงคลสมรสนิมนต์ 9 รูป (เลข 9 ออกเสียงใกล้เคียงคำว่า "ก้าว" กำลังพระเกตุ 9, พระพุทธรูป 9 และโลกุตระธรรม 9)

2.4 งานทำบุญอายุ นิยมนิมนต์พระสงฆ์เกินกว่าอายุเจ้าภาพ 1 รูป

2.5 งานอวมงคลเกี่ยวกับพิธีศพ นิยมนิมนต์ดังนี้:-

- สวดพระอภิธรรม 4 รูป
- สวดหน้าไฟ 4 รูป
- สวดพระพุทธรูป 5 - 7 - 10 รูป ตามกำลังศรัทธา
- สวดแจก 20 - 25 - 50 - 100 - 500 รูป หรือทั้งวัด
- สวดมาติกา สวดบังสุกุล นิยมนิมนต์เท่าอายุผู้ตาย หรือตามศรัทธาก็ได้

2.6 วิธีการนิมนต์

- พิธีที่เป็นทางราชการ นิยมนิมนต์เป็นลายลักษณ์อักษร
- พิธีทำบุญส่วนตัว นิยมไปนิมนต์ด้วยวาจาด้วยตนเอง

2.7 ข้อควรระวัง

อย่านิมนต์ออกซื้ออาหาร เช่น นิมนต์ไปฉันขนมจีน เป็นต้น เพราะพระมหากษัตริย์บัญญัติ

นิมนต์แต่เพียงว่า "นิมนต์รับบิณฑบาต รับประทานอาหาร" หรือ "นิมนต์ฉันข้าฉันเพล" เป็นต้น

3. การใช้ด้ายสายสิญจน์

3.1 นิยมใช้ทั้งงานพิธี และพิธีอวมงคล

3.2 งานพิธีอวมงคลเกี่ยวกับศพ ไม่ใช้ด้ายสายสิญจน์รอบอาคารบ้านเรือน ใช้เป็นสายโยงจากศพมาถึงอาสน์สงฆ์ สำหรับพระสงฆ์พิจารณาบังสุกุล

3.3 งานพิธีมงคล นิยมวงรอบอาคารบ้านเรือนเฉพาะพิธีขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญบ้านประจำปี และทำบุญปิดความเสนียดจัญไรดังนี้:-

- อาคารบ้านเรือนที่มีรั้วหรือกำแพง วงรอบรั้วหรือกำแพงโดยรอบ
- อาคารบ้านเรือนที่ไม่มีรั้วหรือกำแพงล้อม หรือมีแต่บริเวณกว้างขวางเกินไป ให้วง

เฉพาะรอบตัวอาคารบ้านเรือน

3.4 การวงด้ายสายสิญจน์

- เริ่มวงด้ายสายสิญจน์ตั้งแต่โต๊ะหมู่บูชา แต่ยังไม่ต้องวงรอบพระพุทธรูป เมื่อรอบอาคารบ้านเรือน หรือรอบบริเวณงาน แล้วจึงนำมาวงรอบฐานพระพุทธรูปภายหลัง โดยวงเวียนขวา 1 รอบ หรือ 3 รอบ

- วงด้ายสายสิญจน์เวียนขวาไปตามลำดับ และยกขึ้นให้อยู่สูงที่สุด เพื่อป้องกันคนข้ามกราย หรือทำขาด

- ด้ายสายสิญจน์ที่วงแล้วไว้ตลอดไป ไม่ต้องเก็บ

- พิธีทำบุญงานมงคลอื่น ๆ วงเฉพาะบริเวณห้องพิธี หรือเฉพาะรอบฐานพระพุทธรูปที่โต๊ะหมู่บูชา แล้วโยงมาวางรอบภาชนะน้ำมันต์ วางกลุ่มด้ายสายสิญจน์ใส่พานไว้ด้านซ้ายโต๊ะหมู่บูชา

3.5 การใช้ด้ายสายสิญจน์ทอดบังสุกุล

- โยงจากศพ จากโกศอัฐิ จากรูปของผู้ตาย หรือจากรายนามของผู้ตายอย่างใดอย่างหนึ่ง มาทอดให้พระสงฆ์พิจารณาบังสุกุล

- ในพิธีทำบุญงานมงคล หากเชิญโกศอัฐิของบรรพบุรุษมาร่วมบำเพ็ญกุศลด้วย เมื่อจะนิมนต์พระสงฆ์พิจารณาบังสุกุล ให้ใช้ด้ายสายสิญจน์อีกกลุ่มหนึ่งต่างหากจากกลุ่มที่พระสงฆ์ถือเจริญพระพุทธรูป หรือจะเด็ดด้ายสายสิญจน์ จากกลุ่มเดียวกันนั้น ให้ขาดออกจากพระพุทธรูป แล้วเชื่อมโยงกับโกศอัฐิก็ได้

3.6 การทำมงคลแฝด

- นำด้ายดิบที่ยังไม่ได้ทำเป็นด้ายสายสิญจน์ไปขอให้พระเถระที่เคารพนับถือทำพิธีปลุกเสก และทำเป็นมงคลแฝดสำหรับคู่บ่าวสาว ก่อนถึงวันงานประมาณ 7 วัน หรือ 3 วัน เป็นอย่างน้อย

4. เทียนชนวน

4.1 อุปกรณ์

- ใช้เชิงเทียนทองเหลืองขนาดกลาง 1 ข้าง
- เทียนขี้ผึ้งไส้ใหญ่ ๆ ขนาดพอสมควร 1 เล่ม
- น้ำมันชนวน (ขี้ผึ้งแท่น้ำมันเบนซิน หรือเคียวขี้ผึ้งให้เหลวกลงจากเตาไฟแล้วผสมน้ำมันเบนซิน)

4.2 การถือเชิงเทียนชนวนสำหรับพิธีกร

- ถือด้วยมือขวา โดยหงายฝ่ามือ ใช้นิ้วมือสี่นิ้ว (เว้นนิ้วหัวแม่มือ) รองรับฐานเชิงเทียน ใช้นิ้วหัวแม่มือกดฐานเชิงเทียนเข้าไว้
- ไม่นิยมจับกึ่งกลางเชิงเทียนเพราะจะทำให้ผู้ใหญ่วับไม่สะดวก

4.3 การส่งเทียนชนวนให้ผู้ใหญ่สำหรับพิธีกร

- ถึงเวลาประกอบพิธี จุดเทียนชนวน ถือด้วยมือขวา เดินเข้าไปหาประธานในพิธี (เข้าทางซ้ายมือประธาน) ยืนตรงโค้งคำนับ
- เดินตามหลังประธานในพิธีไปยังที่บูชา โดยเดินไปทางด้านซ้ายมือประธานในพิธี
- ถ้าประธานในพิธีหยุดยืนหน้าที่บูชา พิธีกรน้อมตัวลงเล็กน้อยส่งเทียนชนวน (ถ้าประธานในพิธีคุกเข่าพิธีกรก็นั่งคุกเข่า) ตามแล้วส่งเทียนชนวนด้วยมือขวา มือซ้ายห้อยอยู่ข้างตัว

- ส่งเทียนชนวนแล้วถอยหลังออกมาห่างจากประธานในพิธีพอสมควร พร้อมกับคอยสังเกต ถ้าเทียนชนวนดับ พึงรับเข้าไปจุดทันที

- เมื่อประธานในพิธีจุดเทียนรูปเสร็จแล้ว เข้าไปรับเทียนชนวน โดยวิธียื่นมือขวาแบมือเข้าไปรองรับ ถอยหลังห่างออกไปเล็กน้อย โค้งคำนับแล้วจึงกลับหลังหันเดินออกมา

4.4 การจุดเทียนรูปสำหรับประธานในพิธี

- เมื่อพิธีกรถือเทียนชนวนเข้าไปเชิญประธานในพิธี ประธานในพิธี ลูกขึ้นจากที่นั่งเดินไปที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา ถ้าโต๊ะหมู่บูชาตั้งอยู่สูง พึงยืนถ้าตั้งอยู่ไม่สูงนัก พอนั่งคุกเข่าจุดถึง พึงนั่งคุกเข่าลงแล้วรับเชิงเทียนชนวนจากพิธีกร

- จุดเทียนเล่มขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจึงจุดเล่มซ้ายต่อไป แล้วจึงจุดรูป

- ถ้าธูปมีได้จุ่มน้ำมันชนวน พึงถอนธูปออกมาจุดกับเทียนชนวน ส่งเทียนชนวนให้พิธีกรแล้ว ปักธูปไว้ตามเดิม โดยปักเรียงหนึ่ง เป็นแถวเดียวกัน หรือปักเป็นสามเส้าก็ได้

- จุดเทียนรูปเสร็จแล้ว นั่งคุกเข่าประนมมือ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย โดยว่า นโม... 3 จบ แล้วว่า อิมินา... (เพียงแต่นึกในใจ) แล้วกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ขณะกราบพึงระลึกถึงพระรัตนตรัยด้วยคือ กราบครั้งที่ 1 บริกรรมว่า อรหัง สมาสมพุทโธ ภควา พุทธัง ภควन्दํ อภิวาเทมิ ครั้งที่ 2 บริกรรมว่า สวากขาโต ภควตา ธมโม ธมมํ นมสสามิ ครั้งที่ 3 บริกรรมว่า สุปฏิปนโน ภควโต สวากสงโฆ สงฺฆํ นมามิ เสร็จแล้วกลับเข้าไปนั่งประจำที่

5. การอาราธนาสำหรับพิธีกร

- เมื่อเจ้าภาพ หรือประธานในพิธี จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัยเสร็จแล้ว พิธีกรเริ่มกล่าวคำอาราธนาศีล

- ถ้าอาสน์สงฆ์อยู่ระดับพื้น ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งกับพื้น พิธีกรพึงนั่งคุกเข่าประนมมือกราบ 3 ครั้ง แล้วจึงกล่าวคำอาราธนา ถ้าอาสน์สงฆ์ยกขึ้นสูงจากพื้น แต่ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งอยู่กับพื้นก็นั่งคุกเข่าอาราธนาเช่นกัน

- ถ้าอาสน์สงฆ์ยกสูง ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งเก้าอี้ พิธีกรพึงยืนทางซ้ายอาสน์สงฆ์ ข้างหน้าพระสงฆ์รูปที่ 3 จากซ้ายแถว หรือที่อันเหมาะสม ทำความเคารพประธานในพิธี แล้วหันหน้าไปทางประธานสงฆ์ ประนมมือกล่าวคำอาราธนาศีล โดยหยุดทอดเสียงเป็นจังหวะ ๆ ดังนี้ ; - " มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสระณะนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ, ทุติยัมปิ ... ยาจามะ, ตะติยัมปิ ... ยาจามะ "

- เมื่อรับศีลเสร็จแล้ว พึงอาราธนาพระปริตรต่อไป จบแล้วถ้านั่งคุกเข่า ก็กราบ 3 ครั้ง ถ้ายืน ก็ยกมือไหว้ เสร็จแล้วทำความเคารพประธานในพิธีอีกครั้งหนึ่ง

6. การจุดเทียนน้ำมัน

- ประธานในพิธี หรือเจ้าภาพ จะต้องรอคอยจุดเทียนน้ำมันอีกครั้งหนึ่ง
- เมื่อพระเจริญพระพุทธมนต์ถึงมงคลสูตร พิธีกรจึงจุดเทียนชนวนเข้าไปเชิญประธานในพิธี หรือเจ้าภาพไปจุดเทียนน้ำมัน ยกภาชนะน้ำมันถวายประธานสงฆ์ ยกมือไหว้ แล้วกลับไปนั่งที่เดิม

7. การถวายข้าวบูชาพระพุทธรูป

- เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ถึงบทถวายพรพระ พิธีกรยกสำรับคาวหวานไปตั้งที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา โดยตั้งบนโต๊ะที่มีผ้าขาวปูรอง หรือที่พื้นแต่มีผ้าขาวปูรอง
- เชิญประธานในพิธี หรือเจ้าภาพทำพิธีบูชา (พิธีกรไม่ควรจัดทำเสียเอง)
- ประธานในพิธี หรือเจ้าภาพ นั่งคุกเข่า (พิธีกรนำจุดธูป 3 ดอก ปักที่กระถางธูป) ประนมมือกล่าวคำบูชาพระพุทธรูปแล้วกราบ 3 ครั้ง
- กรณียกสำรับคาวหวานสำหรับพระพุทธรูป และสำรับคาว หรือทั้งคาวและหวาน สำหรับพระสงฆ์ เข้าไปพร้อมกัน (หลังจบบทถวายพรพระ) ประธานในพิธี หรือเจ้าภาพ นั่งคุกเข่ากล่าวคำบูชาข้าวพระพุทธรูปแล้ว จึงยกสำรับคาวหรือทั้งคาวและหวาน ถวายพระสงฆ์เฉพาะรูป ประธานในพิธี นอกนั้นจะมอบให้ผู้ร่วมพิธีเข้าร่วมถวาย ก็ถือว่าเป็นความสมบูรณ์แห่งพิธีการที่เหมาะสม (กรณีนี้จะเหมาะสมกว่า)

8. การลาข้าวพระพุทธรูป

- เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว เจ้าภาพหรือพิธีกร เข้าไปนั่งคุกเข่าประนมมือกล่าวคำลาข้าวพระพุทธรูปแล้วกราบ 3 ครั้ง แล้วยกสำรับไปได้

9. การจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์

- เวลาเช้า จัดอาหารประเภทอาหารเบา เช่น ข้าวต้ม โจ๊ก กาแฟ ขนมปัง เป็นต้น
- เวลาเพล จัดอาหารประเภทอาหารหนัก โดยมากจัดเป็นอาหารไทย และควรเป็นอาหารพื้นเมืองเป็นหลัก อาจมีอาหารพิเศษแทรกบ้างก็ได้

10. การประเคนของพระ

- ถ้าเป็นชาย ยกส่งให้ถึงมือพระภิกษุผู้รับประเคน ถ้าเป็นหญิงวางถวายบนผ้าที่พระทอดรับประเคน และรอให้ท่านจับที่ผ้าทอดนั้นก่อน จึงวางสิ่งของลงบนผ้านั้น
- ถ้าพระสงฆ์นั่งกับพื้น พึงนั่งคุกเข่าประเคน ถ้าพระสงฆ์นั่งเก้าอี้ พึงยืนประเคน

- ยกภัตตาหารที่จะพึงฉัน พร้อมภาชนะอาหารถวายเท่านั้น สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไม่ต้องยกพระเคน เพียงแต่วางมอบให้เท่านั้นก็พอ
- ภัตตาหารทุกชนิดที่พระเคนแล้ว ห้ามคลุกหัดจับต้องอีก ถ้าเผลอไปจับต้องเข้า ต้องพระเคนใหม่
- พระเคนครบทุกอย่างแล้ว ถ้านั่งคุกเข่าพระเคนกราบ 3 ครั้ง ถ้ายืนพระเคนก็น้อมตัวลงยกมือไหว้
- ลักษณะการพระเคนที่ถูกต้อง ประกอบด้วยองค์ 5 คือ :-
 1. สิ่งของที่จะพระเคน ไม่ใหญ่โต หรือหนักเกินไปขนาดปานกลางคนเดียวยกไหว และยกสิ่งของนั้น ให้ขึ้นจากพื้นที่ยกของนั้นตั้งอยู่
 2. ผู้พระเคนอยู่ห่างจากพระภิกษุผู้รับพระเคนประมาณ 1 ศอก (อย่างมากไม่เกิน 2 ศอก)
 3. ผู้พระเคนน้อมสิ่งของนั้นเข้าไปให้ด้วยกิริยาอาการแสดงความเคารพอ่อนน้อม
 4. กิริยาอาการที่น้อมสิ่งของเข้าไปให้นั้น จะส่งให้ด้วยมือก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกาย เช่น ใช้ทัพพีตักถวายก็ได้
 5. พระภิกษุผู้รับพระเคนนั้น จะรับด้วยมือก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกาย เช่น จะใช้ผ้าทอดรับ ใช้บาตรรับ หรือใช้ภาชนะรับก็ได้

11. การจัดเครื่องไทยธรรมถวายพระสงฆ์

- 11.1 เครื่องไทยธรรม คือ วัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่สมควรถวายแก่พระสงฆ์ ได้แก่ ปัจจัย 4
- 11.2 สิ่งของที่พระเคนพระสงฆ์ได้ในเวลาเช้าช่วงเที่ยง ได้แก่ ประเภทอาหารคาวหวานทุกชนิด ทั้งอาหารสด อาหารแห้ง และอาหาร เครื่องกระป๋องทุกประเภท

หากนำสิ่งของเหล่านี้ไปถวายในเวลาหลังเที่ยงวันแล้ว เพียงแต่แจ้งให้ภิกษุรับทราบแล้วมอบสิ่งของเหล่านั้น แก่ศิษย์ของท่าน ให้เก็บรักษาไว้ทำถวายในวันต่อไปก็พอ
- 11.3 สิ่งของที่พระเคนพระสงฆ์ได้ตลอดเวลา ได้แก่ ประเภทเครื่องดื่ม เครื่องยาบำบัดความเจ็บไข้ และประเภทเภสัช เช่น น้ำตาล น้ำผึ้ง น้ำอ้อย หมากพลู หรือประเภทสิ่งของที่ไม่ใช่ของสำหรับขบฉัน
- 11.4 สิ่งของที่ไม่สมควรพระเคนพระสงฆ์ ได้แก่ เงินและวัตถุสำหรับใช้แทนเงิน เช่น ธนบัตร เป็นต้น

(ในการถวาย ควรใช้ใบปวารณาแทนตัวเงิน ส่วนตัวเงินมอบไว้กับไวยาวัจกรของพระภิกษุนั้น)

12. การปฏิบัติในการกรวดน้ำ

- กระทำในงานทำบุญทุกชนิด เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว

- ใช้น้ำที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งอื่นใดเจือปน
- ใช้ภาชนะสำหรับกรวดน้ำโดยเฉพาะ ถ้าไม่มี ก็ใช้แก้วน้ำหรือขันน้ำแทน โดยจัดเตรียมไว้ถึงเวลาใช้
- กรวดน้ำหลังจากถวายเครื่องไทยธรรมแล้ว
- เมื่อประธานสงฆ์เริ่มอนุโมทนา (ยถา...) ก็เริ่มหลั่งน้ำอุทิศส่วนกุศล
- ถ้านั่งอยู่กับพื้น พึงนั่งพับเพียบจับภาชนะสำหรับกรวดน้ำด้วยมือทั้งสอง รินน้ำให้ไหลลงเป็นสาย
- ถ้าภาชนะสำหรับกรวดน้ำปากกว้าง เช่น ขันหรือแก้ว ควรใช้นิ้วมือขวารองรับสายน้ำให้ไหลลงไปตามนิ้วชี้้นั้น ถ้าภาชนะปากแคบ ไม่ต้องใช้นิ้วมือรองรับสายน้ำ
- ควรรินน้ำให้ไหลลงเป็นสาย โดยไม่ขาดตอนเป็นระยะ ๆ พร้อมกันนั้น ควรตั้งจิตอุทิศกุศลแก่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว
- เมื่ออุทิศเป็นส่วนรวมแล้ว ควรอุทิศระบุเฉพาะเจาะจง ชื่อ นามสกุล ของผู้ล่วงลับไปแล้วอย่างชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง
- เมื่อพระสงฆ์รูปที่ 2 รับและขึ้นอนุโมทนาว่า สัพพัตติโย ... พึงเทน้ำให้หมดภาชนะแล้วประนมมือรับพรต่อไป
- ขณะที่พระสงฆ์กำลังอนุโมทนา ไม่พึงลุกไปทำธุรกิจอื่น ๆ (หากไม่จำเป็นจริง ๆ)
- พระสงฆ์อนุโมทนาจบแล้ว พึงกราบหรือไหว้ตามสมควรแก่สถานที่นั้น ๆ
- น้ำที่กรวดแล้วพึงนำไปเทลงที่พื้นดิน โดยเทลงที่กลางแจ้ง ภายนอกตัวอาคาร บ้านเรือน ห้ามเทลงไปในกระโถน หรือในที่สกปรกเป็นอันขาด

การจัดที่บูชาพระ

การบูชาเป็นการแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า มีทั้งอามิสบูชา คือบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ และปฏิบัติบูชา มีวิธีอยู่ 3 แบบ คือ

1. การจัดที่บูชาพระ
2. การจัดโต๊ะหมู่บูชาในพิธี
3. การจัดรูปเทียนในพิธีกรรม

การจัดบูชาพระ มี 2 ประเภท คือ

1. การจัดที่บูชาพระที่บ้าน
2. การจัดที่บูชาพระในพิธีกรรม

การจัดพื้นที่บูชาพระในบ้าน ประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 4 อย่าง คือ

1. พระพุทธรูป 1 องค์ เป็นอย่างน้อย

2. แจกกันดอกไม้ 1 คู่ เป็นอย่างน้อย
3. เชิงเทียน 1 คู่ เป็นอย่างน้อย
4. กระถางรูป 1 กระถาง

การจักนิยมใช้โต๊ะรองพระพุทธรูปให้สูงขึ้น ทำให้มองดูเด่นเป็นสง่า ตามบ้านเรือนที่พื้นที่ไม่กว้างขวางจะใช้หิ้งพระที่ติดอยู่กับฝาก็ได้ ถ้ามีที่กว้าง นิยมใช้โต๊ะหมู่บูชา บางครั้งอาจใช้ห้องพระประจำบ้านก็ได้

เครื่องบูชา มี 3 อย่าง

1. รูป ใช้ 3 ดอกเป็นอย่างน้อย เป็นเครื่องหมายที่ระลึกถึงพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ ของพระพุทธเจ้า
2. เทียน นิยมใช้ 2 เล่มเป็นอย่างน้อย เป็นเครื่องหมายที่ระลึกถึงพระธรรมและวินัยเป็นอันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า
3. ดอกไม้ นิยมใช้ดอกไม้ที่มีลักษณะ 3 อย่างคือ
 - 3.1 สีสวย
 - 3.2 มีกลิ่นหอม
 - 3.3 กำลังสดชื่น

ดอกไม้เป็นเครื่องบูชาระลึกถึงพระสงฆ์ มาจากวรรณคดีต่าง ๆ กันเข้ามาบวช ได้รับการอบรมดีก็เรียบร้อยดูงาม ดุจดอกไม้ที่เก็บมาจากพันธุ์และสถานที่ต่างกัน เมื่อนำมาจัดให้เป็นระเบียบอยู่ในแจกันเดียว ก็เรียบร้อยดูงาม

อนึ่ง ดอกไม้ที่นำมาบูชาพระ ถ้าเป็นมาลัย ไม่ควรนำมาคล้องคอพระพุทธรูป ควรจัดพานวางไว้เป็นพิเศษต่างหาก

การจัดเครื่องบูชาบนโต๊ะหมู่ ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ผู้จัดจึงมักทำด้วยความประณีตบรรจง เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อพระรัตนตรัย และเพื่อแสดงถึงศิลปะในการจัดเครื่องบูชา นอกจากนี้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดก็ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ผู้จัดโต๊ะหมู่บูชาควรทราบหลักเกณฑ์และวิธีจัดโต๊ะบูชาแบบต่างๆ ไว้ เพื่อจะได้จัดอย่างถูกต้อง โดยมีหลักเกณฑ์การจัดคือ การตั้งเครื่องบูชาทุกชนิดจะต้องไม่สูงกว่าพระพุทธรูปที่ประดิษฐานที่โต๊ะหมู่บูชา ส่วนปริมาณอาจแตกต่างกัน

การตั้งโต๊ะหมู่บูชา ควรตั้งให้อยู่ในทิศทางที่เหมาะสมและสูงพอสมควรทิศของการตั้งโต๊ะหมู่ทิศเหนือ (อุดร) เป็นทิศมงคลมา จะทำงานใดๆ ของผล งานจะอยู่ในเกณฑ์พอลานกลาง ไม่ดี ไม่ชั่ว ไม่ต่ำ ไม่สูงทิศตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) – เป็นเศรษฐีทิศ ตั้งโฉมหน้าพระไปสู่ทิศนี้ จะทำอะไรก็เจริญร่ำรวยเป็น ที่

ทิศตะวันออก (บุรพา) – เป็นราชาทิศ ทำการอะไรได้ เป็นใหญ่เป็นโต ประกอบการงานใดๆ ก็จะมีเจริญ สมความตั้งใจทุกประการ

ทิศตะวันออกเฉียงใต้ (อาคนะ) – เป็นปฐมทิศ ไม่รุ่งโรจน์ พอทำพอกิน ไม่ค่อยเจริญ

ทิศใต้ (ทักษิณ) – จันทรทิศ ลางต่างๆได้ด้วย ความเหนื่อยยาก ลำบาก อาณิสย์ที่ได้ไม่คุ้มค่าของความเหน็ดเหนื่อย

ทิศตะวันตกเฉียงใต้ (หริต) – วิปูลสารทิศ เตือดร้อน ทำความยุ่งยากให้เกิดขึ้นระหองระแหง แก่เพื่อนบ้านหรือลูกหลานในบ้านตนเองก็ยุ่ง

ทิศตะวันตก (ปัจฉิม) – ทิศกาลกิณี ทำสิ่งใดไขว่เขวเป็นอัปมงคล หรืออาจทำการฆาตกรรมตนเองย่อมมีอันเป็นไปต่างๆนานา

ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ (พายัพ) – จะทำอะไรมักรวนเรหาความแน่นอนไม่มีใครได้ คนนั้นพูดอย่างนี้ คนนี้พูดอย่างนั้น

เครื่องบูชาแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. อามิสบูชา ได้แก่การบูชาด้วยอามิส มีดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น

๒. ปฏิบัติบูชา ได้แก่ การบูชาด้วยการเจริญสมาธิวิปัสสนา ในบรรดาการบูชาทั้ง ๒ แบบนั้น พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า การปฏิบัติบูชา ถือว่าเป็นเยี่ยม

การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา

เป็นเรื่องเบื้องต้นของพิธีและเป็นจุดศูนย์รวมของงาน การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชาจึงเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งที่ควรให้ความสนใจ การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชานั้น มีลักษณะการตั้งที่คล้าย ๆ กัน จะต่างกันก็เพียงจำนวนโต๊ะว่ามีมากน้อยเท่านั้น เช่น หมู่ ๕ หมู่ ๗ หมู่ ๙ เป็นต้น ในการจัดโต๊ะหมู่ทั้ง ๓ ประเภทนั้น ที่นิยมใช้กันทั่ว ๆ ไป จะเป็นโต๊ะหมู่ ๕ หมู่ ๗ หมู่ ๙ ต้องพิจารณาที่สถานที่ที่จะจัดตั้งว่ากว้างขวางหรือจำกัด แล้วจึงเลือกโต๊ะหมู่ในการจัดตั้งโต๊ะหมู่แต่ละประเภท การจัดโต๊ะหมู่บูชาในการประชุมสัมมนาหรืออบรมที่ไม่มีพิธีสงฆ์ จะจัดเหมือนกับการจัดโต๊ะหมู่ในพิธีบำเพ็ญกุศลทั่ว ๆ ไป เพียงแต่เพิ่มธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น โดยจัดเรียงลำดับดังนี้ ๑) ธงชาติ ๒) โต๊ะหมู่บูชา ๓) พระบรมฉายาลักษณ์ โดยธงชาติอยู่ด้านขวาพระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์อยู่ด้านซ้าย โต๊ะหมู่อยู่ตรงกลาง

สิ่งที่ไม่ควรลืม ในการตั้งโต๊ะหมู่บูชาในพิธี คือที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา ควรเตรียมที่กราบพระหรือหมอนกราบไว้ด้วย

การจุดธูปเทียนในพิธีกรรม

การจุดธูปเทียนเป็นการเริ่มต้นประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เจ้าภาพควรเป็นผู้จุดธูปเทียนเอง หากได้เชิญให้บุคคลอื่นมาเป็นประธานในพิธี ควรเชิญให้ผู้นั้นเป็นผู้จุด และการจุดธูปเทียนให้จุดเทียนทางขวามือของพระพุทธรูปก่อน แล้วจึงจุดเล่มทางซ้ายมือ เมื่อจุดเทียนแล้ว ให้จุดธูปเป็นลำดับต่อไป โดยรวมธูปทั้ง 3 ดอกมาจุดต่อกับเทียนเล่มใดก็ได้ จากนั้นจึงปักธูปเรียงที่ละดอก จากขวามือพระพุทธรูปไปทางซ้ายมือ ในกรณีที่มีผู้ส่งเทียนชนวน และปักธูปเรียงดอกชুবน้ำมันที่ปลายธูปไว้เรียบร้อยแล้ว ประธานจะใช้เทียนชนวนจุดเรียงดอกก็ได้

การจุดธูปเทียนบูชาหลักในการจุดคือ ต้องจุดเทียนก่อนจุดธูป หากเทียนมี 2 เล่ม และมีกระถางธูปอยู่ตรงกลาง ให้จุดเล่มที่อยู่ด้านซ้ายมือของผู้จุดก่อนแล้วจึงจุดเล่มขวามือ จากนั้นจึงจุดธูป วิธีจุดแบบนี้ใช้ทั่วไปในการจุดบูชาพระพุทธรูปทั้งงานมงคลและงานอวมงคล และจุดบูชาพระธรรมในงานศพ โดยมีเทียน 2 เล่ม ธูป 3 ดอก

ส่วนการบูชาศพนั้น จะใช้ธูปเพียง 1 ดอก และไม่ต้องจุดเทียนบูชา แต่ที่หน้าศพจะมีเทียนหรือตะเกียงจุดอยู่เพื่อความสะดวกในการจุดธูปบูชาศพ

อนึ่ง ในงานศพจะมีสถานที่ที่ต้องบูชา 3 ที่คือ ที่โต๊ะหมู่ตั้งพระพุทธรูป ที่ตู้พระธรรม (ปกติจะตั้งอยู่ด้านหน้าของพระสงฆ์ที่สวดอภิธรรม) และที่บูชาศพ การจุดเครื่องบูชาทั้ง 3 ที่ มี 2 วิธี และมีความหมายต่างกัน คือ

วิธีที่ 1 จุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา ที่ตู้พระธรรม และที่ศพ หมายถึงผู้จุดเป็นผู้บูชาเองทั้ง 3 แห่ง

วิธีที่ 2 จุดธูปที่หน้าศพ จุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา และที่ตู้พระธรรม หมายถึง ผู้จุดเชิญผู้ตายให้ทำความเคารพบูชาพระพุทธรูปและพระธรรม

เมื่อจุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา หรือที่ตู้พระธรรมให้กราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง แต่การจุดธูปบูชาศพเมื่อจุดแล้วจะต้องกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์สำหรับศพพระภิกษุ หากเป็นศพฆราวาสให้กราบครั้งเดียวไม่แบมือ และผู้จุดเป็นพระภิกษุให้กราบศพ 3 ครั้งสำหรับศพพระภิกษุ แต่ถ้าเป็นศพฆราวาสไม่ต้องจุดธูปเพียงแต่ยืนสำรวมจิตหน้าศพ ประมาณ 1-2 นาทีผู้อยู่ร่วมพิธี จะต้องพนมมือทุกครั้งทีประธานพิธีหรือเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปและพระธรรม

การถือเทียนชนวน

การถือเทียนชนวนมอบให้แก่ประธานในพิธี เมื่อถึงเวลาตามกำหนดการแล้ว พิธีกรจึงจุดเทียนชนวน ถือด้วยมือขวา มือซ้ายควรถือไม้ขีดไฟติดมือไปด้วย (เมื่อเทียนชนวนดับ จะได้จุดได้ทันที) เดินเข้าไปหา ท่านผู้เป็นประธานพิธี หรือท่านเจ้าภาพงานทำบุญ ยืนตรงโค้งคำนับท่าน (สำหรับพิธีกร และประธานพิธีเป็นคฤหัสถ์) ถ้าประธานพิธีเป็นพระเถระผู้ใหญ่ พิธีกรจึงนั่งคุกเข่าลง กราบเรียนให้ท่านทราบ หรือ

เมื่อพิธีกรเริ่มจุดเทียนชนวน ท่านผู้เป็นประธานพิธี หรือท่านเจ้าภาพงานเห็นแล้ว ลุกจากที่นั่ง เดินไปที่โต๊ะ หมูบูชาพระรัตนตรัยเอง พิธีกรจึงเดินตามหลังท่านไป โดยเดินตามไปทางด้านซ้ายมือของท่าน

ถ้าประธานพิธี หรือ เจ้าภาพงาน หยุดยืนที่ข้างหน้าทึ่บูชา พิธีกรจึงนั่งชันเข่า ถ้าท่านนั่งคุกเข่า พิธีกรจึง นั่งคุกเข่าทางด้านซ้ายมือของท่าน ยืนมือขวาส่งเชิงเทียนชนวนมอบให้ท่าน ส่วนมือซ้ายห้อยอยู่ข้างตัว

การมอบเทียนชนวน

เมื่อมอบเชิงเทียนชนวนให้ท่านแล้ว พิธีกรจึงถอยหลังออกมาให้ห่างจากท่านพอสมควร เพื่อไม่ให้ขัดขวาง การถ่ายรูปของช่างภาพ โดยถอยห่างออกมานั่งชันเข่า หรือนั่งคุกเข่า ตามควรแก่กรณีพร้อมกับคอยสังเกตดู ถ้าเทียนชนวนดับจึงรีบเข้าไปจุดให้ทันที วิธีการรับเชิงเทียนชนวนจากผู้ใหญ่

เมื่อท่านผู้ใหญ่อุปการะบูชาพระรัตนตรัยเสร็จแล้ว พิธีกรจึงเข้าไปทางด้านซ้ายมือของท่าน ถ้าท่านยืนจุด พิธีกรจึงนั่งชันเข่ารับ ถ้าท่านนั่งคุกเข่าจุด พิธีกรจึงนั่งคุกเข่ารับเชิงเทียนชนวน

การรับเชิงเทียนชนวนจากผู้ใหญ่นั้น นิยมยืนมือขวาแบมือเข้าไปรองรับเชิงเทียนชนวนจากท่าน เมื่อรับเชิงเทียนชนวนแล้ว นิยมถอยหลังห่างออกไปเล็กน้อยแล้วเดินกลับไปได้ พร้อมกับคอยสังเกตดูถ้าเทียนชนวนดับ จึงรีบเข้าไปจุดให้ทันที

การรับเทียนชนวนจากประธานพิธี

เมื่อประธานจุดเครื่องสักการะพระรัตนตรัยเสร็จแล้ว พิธีกรจึงเข้าไปทางด้านซ้ายมือของท่านถ้าท่านยืนจุด พิธีกรจึงนั่งชันเข่ารับ ถ้าท่านนั่งคุกเข่าจุด พิธีกรจึงนั่งคุกเข่ารับเทียนชนวน

การรับเทียนชนวนจากผู้ใหญ่ นิยมรับมือขวา แขนงซ้ายไปรับ เมื่อรับแล้ว ถอยห่างออกไป เล็กน้อย แล้วเดินกลับไปหรือเตรียมการอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร หรืออาราธนาธรรมตามความเหมาะสมของพิธีกรรมนั้น ๆ ต่อไป

สายสิญจน์ คือ ด้ายดิบที่นำมาเข้าพิธีปลุกเสก อีกนัยหนึ่ง**สายสิญจน์**นั้นก็คือสายเสกนั่นเอง โบราณจารย์ท่านกำหนดให้ใช้สายสิญจน์นี้วางรอบปริณทลในพิธีมงคลต่างๆเอาจะแสดงถึงเขตแห่งความสวัสดิมงคลนั้น และทั้งเพื่อเป็นการกั้นทางมิให้ความไม่เป็นมงคล ภูตผีปีศาจเข้ามาสู่ภายในพิธีมงคลนั้น ก่อนที่จะวาง**สายสิญจน์**เป็นปริณทลแวดล้อมสถานที่ต่าง ๆ นั้น ท่านมีวิธีทำและคาถาเสก**สายสิญจน์** ดังนี้

สายสิญจน์นั้นจะต้องจับจากด้ายดิบที่มีขายเป็นกลุ่ม ผู้จับจะต้องจับเป็น คือหมายถึงการรวมเส้นด้าย 3 เส้น หรือ 9 เส้น ให้มาเป็นเส้นเดียวกัน เรียกกันว่า “**จับสายสิญจน์**” ในหนังสือ “ระเบียบปฏิบัติพิธี” ของนายเปล่ง ชื่นกลิ่นรูป ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจน จะขอนำมาลงไว้ดังนี้

การจับด้ายสายสิญจน์ ในเบื้องต้นควรจะกะประมาณดูก่อนว่าในพิธีนี้จะต้องใช้ด้าย**สายสิญจน์**ยาวเท่าไร คิดเป็นด้ายรวมกี่เส้น เพื่อจะได้หาด้ายดิบมาไว้เสียให้พอในคราวเดียว ผู้จับด้ายดิบนั้นต้องมี 2 คนด้วยกัน คือเป็นคนจับ 1 เป็นคนป้อนเส้นด้ายให้จับ 1 ทั้งสองคนนั่งให้ห่างกันประมาณ 4 ศอก หันหน้าเข้าหากัน

“เมื่อเริ่มพิธี ผู้จับ**สายสิญจน์**พึงหยิบด้ายทั้งหมดที่ต้องจับมาถือ นั่งประนมมือว่านะโม 3 จบ แล้วว่า พุทธ สรรณ คจณามิ ฯลฯ ไปตามแบบพระไตรสรณาคมน์ แล้วว่าบท สมพุทฺธ แล้วว่าบท อติปิโส ภควา ไปจนจบพระพุทฺธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ขณะว่าพินิจน้อมใจระลึกถึงคุณพระพุทฺธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ตามลำดับ พึงยึดเหนี่ยวเอาเป็นอารมณ์ ตั้งใจให้แน่วแน่ดีแล้ว พึงส่งด้ายไปให้ผู้ป้อนเส้นด้ายคล้องไว้ที่ข้อมือทั้งสองข้างซึ่งไว้ให้ตั้งและป้อนเส้นด้ายพึงควรระวังในการป้อน โดยเบี่ยงบ่ามือให้เข้าจังหวะกับผู้จับอยู่ตลอดเวลา”

ผู้จับนั้นเมื่อเลือกหาเส้นด้ายอันเป็นต้นข้าวแยกออกมาจากขดได้แล้วขณะแรกพึงว่า พุทธ สรรณ คจณามิ แล้วทบเส้นด้ายเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นวงพอมือลอดได้สะดวก ขณะทบเส้นด้ายว่า ธมมํ สรรณ คจณามิ แล้วถือด้วยมือข้างหนึ่งใช้มืออีกด้านหนึ่งลอดเข้าในวงจับเส้นด้ายดึงกลับมาทางตัวขณะตั้งนี้ว่าสงฆํ สรรณ คจณามิ ด้ายสามเส้นก็จะสมทบเกี่ยวกันประสานกันเป็น**สายสิญจน์**อันสำเร็จด้วยพระไตรสรณาคมน์ต่อไปเส้นด้ายที่จับดึงเข้ามาก็จะจับวงตามเดิมอีกแล้วพึงจับเส้นด้ายดึงเส้นด้ายด้วยมือข้างหนึ่ง ม้วนด้ายที่จับแล้วด้วยมืออีกข้างหนึ่ง สองมือทำหน้าที่ไปพร้อม ๆ กัน ฝ่ายผู้ป้อนเส้นด้ายก็พึงทำหน้าที่ป้อนไปตามจังหวะมือของผู้จับ เมื่อด้ายหมดขดหนึ่ง ๆ ก็เอาด้ายขดอื่นเข้าต่อและจับต่อไปจนกว่าจะหมดด้ายทุก ๆ ขด ขณะจับ**สายสิญจน์**อยู่นี้ ทั้งผู้จับและผู้ป้อนเส้นด้ายพึงบริกรรมภาวนาอยู่ในบทพระไตรสรณาคมน์ และพระพุทฺธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณตามบทบาลี และว่า สพเพ พุทฺธา พลปตฺตา ปจฺเจกานญจ ยํ พลํ อรหฺนทานญจกรขํ พนฺธามิ สพฺพโส พึงตั้งใจให้แน่วแน่นว่าข้าอยู่อย่างนี้จนกว่าจะแล้วเสร็จ ถ้าไม่จำเป็นก็อย่าได้พูดได้เจรจาอันเลย “เมื่อจับเสร็จในครั้งนี้นี้ยังเป็นจับ 3 คือมีด้ายเพียง 3 เส้น เมื่อเห็นว่ายังเล็กอยู่เกรงจะขาดก็พึงจับซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เรียกว่าจับ 9 คือจับจาก 3 เส้นให้เป็น 9 เส้น ผู้จับพึงม้วนด้ายเข้ากลุ่มให้เรียบร้อย

เสียก่อนแล้วจึงจับปลายด้ายไว้ ส่งกลุ่มไปให้ผู้ป้อนด้าย คอยระวังป้อนอยู่ตามเดิม ขณะแรกจับปลายให้ว่า พุทธิ์ สรณํ คจฉามิ ฯลฯ ขณะทบให้เข้าวงว่า

1. พุติยมปิ พุทธิ์ สรณํ คจฉามิ ฯลฯ ขณะจับเส้นด้ายลอดวงเข้ามาทางตัวว่า
2. ตติยมปิ พุทธิ์ สรณํ คจฉามิ ฯลฯ แล้วจับต่อไปทั้ง 2 คน พึงภาวนาบทพระพุทธานุ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เหมือนในครั้งแรก แล้วว่า
3. อสวิสุโลปุสพุก แล้วว่าบท สพเพ พุทธา พลปตตทา ไปจนจบ และหากจะว่ามงคลจักรวาร หรือพระพุทธรูปในเจ็ดตำนาน สิบสองตำนานโดยตลอด หรือบทใด ๆ ที่ยังจำได้ขึ้นใจอยู่ก็ยิ่งดีมาก

ขึ้น

เมื่อจับหมดด้ายในครั้งนี้แล้ว พึงม้วนด้ายเข้ากลุ่มเหมือนในครั้งก่อน ผู้ม้วนด้ายและผู้ระวังกลุ่มด้ายถึงว่า สพพทุกขา วินสสนตุ สพพกยา วินสสนตุ สพพโรคา วินสสนตุ พุทธเตเชน ธมมเตเชน สงฆเตเชน จนกว่าจะม้วนด้ายเข้ากลุ่มเสร็จเรียบร้อย จึงเสร็จพิธี”

เมื่อการจับด้ายสายสิญจน์เป็นการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้นก็นำไปวางรอบบ้าน หรือรอบพิธีมณฑลโดยเริ่มจากองค์พระพุทธรูปผู้เป็นประธานในพิธี โดยการวงเป็น “ปทักษิณ” คือวงจากซ้ายมาขวา ขณะเริ่มวงสายสิญจน์ ผู้เป็นหัวหน้าพึงหยิบกลุ่มด้ายขึ้นนั่งประนมมือตั้งนะโม 3 จบ แล้วว่า

พุทธิ์ สดตปากรธ อมหากธ สรณํ คจฉามิ พุทธิ์ สดตปากริ อมหากํ สรณํ คจฉามิ พุทธิ์ สดตปากริ อมหากํ สรณํ คจฉามิ สพเพ พุทธา พลปตตทา ปจเจกานญฺจ ยํ พลํ อรหนตานญฺจเตเชน รกฺขิณ ธา มิ สพพโส

เมื่อขณะที่ทำการวงไปรอบ ๆ นั้น ท่านกำหนดให้ผู้ช่วยวงต้องบริกรรมคาถานี้ไปจนเสร็จการวงด้าย นอกจากสายสิญจน์จะมีความสำคัญในพิธีมงคลต่าง ๆ ศาสนิกชนยังได้นิยมนำด้ายสายสิญจน์ในพิธีนี้เป็นเครื่องรางติดตัว ถือกันว่าอาจนำมาซึ่งความสุขสวัสดีมงคลแก่ชีวิต แต่สายสิญจน์ที่ใช้ทำเป็นเครื่องรางดังกล่าวนี้ มักใช้สายสิญจน์ในพิธีมงคลการปลุกเสก และพิธีหล่อพระประธาน พระเครื่อง

ซึ่งพิธีนี้จะต้องทำภายในพระอุโบสถ โดยมีพระประธานในพระอุโบสถเป็นประธานสำคัญ สายสิญจน์ก็จะต้องวงจากองค์ท่านนั้น โยงมายังพุทธสาวก (ในกรณีพระอุโบสถที่สร้างรูปหล่อพุทธสาวกไว้ด้วย เช่น พระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวราราม จังหวัดพระนคร) แล้วโยงไปยังเทียนชัย ซึ่งเป็นเทียนใหญ่ในพิธีมีตู้กระจกครอบจากตู้เทียนชัยนี้จะโยงไปล้อมรอบพิธีมณฑลต่อไป และระหว่างสายสิญจน์ที่โยงจากพระประธานมาสู่ตู้เทียนชัย จะมีสายแยกอีกทางหนึ่งลงมัลลอมวัสดุในพิธีที่วางไว้ต่อหน้าพระประธานนั้น ในที่สุดของสายสิญจน์ในพิธีก็จะไปถึงพระสงฆ์ผู้สวดพระพุทธรูปในพิธีเช่นเดียวกันกับการวงสายสิญจน์ในการสวดพระพุทธรูปในงานมงคลตามบ้านเรือน สายสิญจน์ในพิธีจะนำไปเป็นเครื่องรางนี้ถ้าต้องการก็ขอเอาจากผู้จัดการพิธีนั้น ภายหลังเมื่อพิธีปลุกเสกสรรพวัตถุสิ่งของสำเร็จไปแล้ว การนำสายสิญจน์นั้นมาจะใช้ของมีคม

ตัดไม่ได้ เพราะถือกันมาแต่โบราณกาลว่าจะตัดสายสิญจน์นั้นมาจะใช้ของมีคมตัดไม่ได้ ผู้ที่ต้องการจะต้องใช้
มือเด็ดเอาทีละเส้น ๆ จนกว่าสายสิญจน์นั้นจะขาดสั้นยาวแค่ว่าตามทีตนจะกะเด็ดเอา สายสิญจน์ที่มีชื่อในทาง
ให้ความเป็นสิริมงคล คือสายสิญจน์ในพระอุโบสถของหลวงพ่อปุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่ง
พุทธศาสนิกชนมักจะขอเอามาผูกคอผูกมือเด็กเล็ก ๆ เป็นการป้องกันภัยอันตราย สายสิญจน์ของหลวงพ่
พุทธโสธรนี้มีตะกรุดเล็ก ๆ คล้องติดอยู่แล้ว และทำเป็นขึ้น ๆ ไว้เพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่จะนำมาไม่ให้ลำบาก
ในการที่จะต้องเด็ดให้เสียเวลา

มีกล่าวไว้ในโบราณกาลว่า การจับด้ายสายสิญจน์ก็ดี การจับด้ายมงคลก็ดี พึงปกริกรรม ดังนี้

ตั้งนะโม 3 จบ

ครั้งที่ 1 ว่า อี สุวา สุ

ครั้งที่ 2 ว่า น ม พ ธ, น ม อ อุ นโมพุทฺธาย

ครั้งที่ 3 ว่า เอวัง พุทธัง สรณัง ตาณิ มมังมัญจะ สังฆมัญจะ ภิกขโว ภยัง วา ฉัมภิตฺตุติ วา
โลมหัง โส น เหสฺสตีติฯ

คำถวายข้าวพระพุทฺธ

อิมัง สูปะพยัชนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชนะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปุเชมิ

(ข้าพเจ้าขอบูชาด้วยโภชนะข้าวสาลี พร้อมด้วยแกงกับและน้ำอันประเสริฐนี้แด่พระพุทฺธเจ้า)

คำลาข้าวพระพุทฺธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามิฯ

(ข้าพเจ้าขอคืนเศษอันเป็นมงคลนี้ ข้าพเจ้าขอภักดิ์ที่เหลือที่เป็นมงคลด้วยเถิด)

คำชักผ้าป่า

อิมัง ปังสุกุละจีวะรัง อัสมิงกั มัยหัง ปาปุณนาคิ

คำถวายเทียนพรรษา

อิมัง ภันเตสังโฆ ปะฏิขานาตุ มะยัง ภันเต เอตัง ปะทีปะยุชัง สะปะริวารัง เตมาสัง พุทธัสสะ ปุชชนัตถายะ อิมัสมิง อุโปสถายาเร นียาเทมะ สาธุโนภันเต อะยัง เตมาสัง พุทธัสสะ ปุชชนัตถายะ ปะทีปะยุคัสสะ อานิสังโส อัมหากัง เจวะมาตาปิตุอาทัญญะจะ ปิยะชนานัง ทิฆรตัง หิตายะ สุขายะ สังวัตตะตุ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับทราบ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายเทียนเล่มนี้ พร้อมกับของบริวารไว้ ณ อุโบสถแห่งนี้ เพื่อเป็นพุทธบูชาตลอดพรรษา ขออานิสงส์แห่งการถวายเทียนเล่มนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงเป็นไปเพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ปิยะชนทั้งหลาย มีมารดาบิดา เป็นต้นด้วย ตลอดกาลนานเทอญ ฯ

คำขอวาทชี

เอสาหัง ภันเต, สุจิระ, ประนิพพุตัมปิ, ตัง ภาคะวันตัง, สละณัง คัจฉามิ, อัมมัญจะ, ภิกขุสังฆัญจะ, ปัพพัชชัง มัง ภันเต, สังโฆ ธาเรตุ, อัสชัตตะเค, ปาณเปตัง, สละณัง คะตัง, ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าขอถึง, สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า, แม้เสด็จดับขันธ, ประนิพพานนานแล้ว, กับทั้งพระธรรม, และพระสงฆ์, ว่าเป็นสรณะที่พึ่ง, ที่ระลึก, ขอพระสงฆ์จงจำ, ข้าพเจ้าไว้ว่า, เป็นผู้วาท, ในพระธรรมวินัย, ผู้ถึงพระรัตนตรัย, เป็นสรณะตลอดชีวิต, ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

อาชีวัฐฐมกศีล

คำว่า อาชีวัฐฐมกศีล แปลว่า ศีลมีอาชีวะเป็นอันดับที่ 8 ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคเรียกไว้อีกชื่อหนึ่งว่า อาทิพรหมจริยกะศีลโดยอธิบายว่าเพราะเป็นเบื้องต้นของมรรคพรหมจริยซึ่งผู้ปฏิบัติพึงรักษาให้บริสุทธิ์ในเบื้องต้น สมด้วยพุทธดำรัสว่า "ปุพเพ ว โข ปนสฺส กายกมฺมํ วจิกมฺมํ อาชีโว สุปริสุทฺโธ โหติ" แปลว่า ด้วยว่า กายกรรม (3) วจกรรม (4) อาชีวะ (1) ของเขาผู้นั้น บริสุทธิ์ด้วยดี ตั้งแต่เริ่มต้นเลยทีเดียว

อาชีวัฐฐมกศีลนิยมแพร่หลายในประเทศพม่า ในประเทศไทยไม่สืบนิยม เป็นศีลตามแนวอริยมรรคมีองค์ 8 และกุศลกรรมบถ 10

อาชีวัฐฐมกศีล คือศีลมีอาชีวะเป็นที่ 8 คือ

โดยการเปลี่ยนมโนสุจริตในกุศลกรรมบถอันเป็นนามธรรม มาเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงเป็นศีลของผู้ที่ปรารถนาพุทธภูมิหรืออริยฐานเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อช่วยเหลือสัตว์โลกเพื่อบำเพ็ญบาปมีต่อไป ถ้าศีล 5 ผู้ที่ถือบริบูรณ์อย่างน้อยย่อมเกิดมาเป็นมนุษย์อีก ศีลอาชีวัฐฐมกศีล ผู้ถือบริบูรณ์อย่างน้อยย่อมเกิดมามีเพศเป็นบุรุษ เป็นศีลขั้นต่ำของพระสัททาคามี

คำขอสรณะและอาชีวะภูมิภคคิล

อะหัง ภันเต ติสระณณะ สะหะ อาชีวะภูมิมะกะสีลานิ ยาจามิ อะนุกะหัง กัตตะวา สีลัง เทละ เม ภันเต

ทุติยัมปิ อะหัง ภันเต ติสระณณะ สะหะ อาชีวะภูมิมะกะสีลานิ ยาจามิ อะนุกะหัง กัตตะวา สีลัง เทละ เม ภันเต

ตะติยัมปิ อะหัง ภันเต ติสระณณะ สะหะ อาชีวะภูมิมะกะสีลานิ ยาจามิ อะนุกะหัง กัตตะวา สีลัง เทละ เม ภันเต

แปลว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอธรรมคือศีล มี (สัมมา) อาชีวะ เป็นอันดับ 8 พร้อมด้วยสรณะ 3 ขอท่านผู้เจริญโปรดอนุเคราะห์ให้ศีลแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด

อาชีวะภูมิภคคิล 8 ข้อ มีดังนี้

1. เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. เว้นจากการลักทรัพย์
3. เว้นจากการประพฤติดิฉิตในกาม
4. เว้นจากการพูดเท็จ
5. เว้นจากการพูดคำหยาบ
6. เว้นจากการพูดส่อเสียด
7. เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ
8. เว้นจากอาชีพที่ผิด

อาชีวะภูมิภคคิลนี้ไม่มีข้อว่า งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทและมีได้บอกไว้ชัดว่าคฤหัสถ์ อุบาสก – อุบาสิกา พึงรักษาประจำกาลเป็นนิตย หรือเฉพาะครั้งเฉพาะคราว แต่ท่านเลดี สะยาตอ พระวิปัสสนาจารย์ ชาวพม่า กำหนดให้รักษาเป็นนิจศีล เช่นเดียวกับศีล 5

